

Suomi tarvitsee kaupunki- ja maaseutupolitiikkaa - Perttu Vartiaisen selvityksen esittely

**Lounaisrannikkoseminaari 5.2.2015
Neuvotteleva virkamies Olli Alho**

Lähtökohtia

- TEM tilasi selvityksen yhteiskuntamaantieteen professori Perttu Vartiaiselta 5.11.2014, selvitys valmistui 19.12.2014
- Selvityksessä tuli analysoida toimintaympäristön muutoksia ja niistä johtuvia kehittämistarpeita kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan uudistamiseksi.
- Taustalla aluekehittämisen toimintaympäristön muutos; rakennemuutoksen voimistuminen, alueiden kehityksen eriytyminen sekä aluekehittämisen resurssien muuttuminen.
- Uudistuvan aluepolitiikan on luotava edellytyksiä alueiden erilaisten vahvuuksien hyödyntämiselle sekä alueiden yhteistyölle ja verkottumiselle Suomen kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kysymyksiä

- Mikä on kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan asema kansallisen aluekehittämisen kokonaisuudessa?
- Miten voidaan edistää alueiden elinkeinorakenteen uudistamista sekä luoda edellytyksiä alueiden vahvuuksien hyödyntämiselle?
- Miten kytkeydytään entistä paremmin kansalliseen innovaatiopolitiikkaan ja kansallisten kasvun kärkien (bcd) edistämiseen?
- Miten kytkeydytään entistä paremmin muiden hallinnonalojen aluekehittämistoimenpiteisiin, maakuntien toimenpiteisiin ja EU-ohjelmatyöhön sekä muiden alueellisten toimijoiden toimenpiteisiin?
- Miten edistetään alueiden yhteistyötä ja verkottumista sekä aktivoidaan paikallisia kehittämistoimijoita?
- Miten kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan vaikuttavuutta voisi parantaa ja vastata toimintaympäristön muutosten haasteisiin?

Aluekehityksen pitkänä trendinä Suomessa on ollut kaupungistuminen (tämä ja seuraavat kalvot Perttu Vartiaiselta lainattuja)

Nettomuutto 1952-2013

Kaupungistumisen uusia piirteitä

- Viime vuosina myös kehittyvien keskuseutujen erot ovat kärjistyneet: isommat yliopistoseudut ovat vetäneet entisestään muuttajia, kun taas teollisten seutujen ja pienempien maakuntakeskusten muuttovoitot ovat olleet hiipumaan päin.
- Myös kasvavien kaupunkiseutujen ulkopuolisessa Suomessa on merkittäviä tuotannollisia keskittyimiä.
- Maaseudun sisäinen kehitys on ollut eriytyvää. Maatilatalous on pitkälti palannut niille alueille, joilla sillä on luontaiset ja modernin yhteiskunnan logistiset edellytykset. Osaan maaseutumaisista alueista liittyy myös uusia kasvuodotuksia mm. biotaloudessa, kaivannaistoiminnassa ja matkailussa.

Suomi tarvitsee paikkaperustaista aluekehittämistä

- Eurooppalaista aluepoliittista ajattelua on ohjannut viime vuosina **Fabrizio Barcan** (2009) EU:n komissiolle tekemä raportti koheesiopolitiikan uudistamisesta, jonka keskeinen idea on "Place-based development policy" eli paikkaperustainen aluekehittäminen.
- Yhtäältä tarvitaan kansallisen politiikan paikallista räätälöintiä ja toisaalta kansallisen politiikan tulee tukea paikallisen kehittämistyön edellytyksiä.

- Aluekehittäminen on välttämätöntä koko Suomen ja sen kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Kehittämisen ensisijainen tarkoitus on koko maan erilaisten vahvuuksien hyödyntäminen ja mobilisointi. Toissijaisena tarkoituksena on tasoittaa kehityksen eroja ja ratkoa paikallisia ongelmia.
- Paikkaperustainen aluekehittäminen on yhdistävä käsite tarkasteltaville kolmelle politiikkalohkolle ja ne muodostavat kansallisen, EU:n rakenneohjelmia täydentävän aluekehittämisen kokonaisuuden. Kaupunki- ja maaseutupolitiikkaa yhdistävä tarkastelu on perusteltua.
- Hallinnon näkökulmasta kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikkaa yhdistää poikkihallinnollinen lähestymistapa.

On hyödynnettävä olemassa olevia kehittämisesursseja

- Nykyisessä julkistalouden tilanteessa olisi epärealistista esittää merkittäviä lisäyksiä tarkasteltavien politiikkalohkojen määrärahoihin.
- Sen sijaan on tarpeellista
 1. hyödyntää nykyistä paremmin EU:n rakenne- ja investointirahastoja,
 2. fokusoida entisestään poikkihallinnollista yhteistyötä muutamiin kansallisesti merkittäviin teemakokonaisuuksiin,
 3. turvata kuntien kehittämiskapasiteetti sekä
 4. hyödyntää nykyistä enemmän julkisen, yksityisen ja ns. kolmannen sektorin välistä yhteistyötä.

Selvitysmiehen keskeiset ehdotukset

- Suomi tarvitsee alueellisen kasvu- ja innovaatiopoliittisen kokonaisnäkemys, joka voi toimia kaupunki- ja maaseutupolitiikan yleisenä strategisena suunnannäyttäjänä.
- Aluekehittämisen näkökulmana tulee olla ”koko maan voimavarojen hyödyntäminen” eikä perinteinen ”koko maan asuttuna pitäminen”.
- Paikallisperustaista aluekehittämistä on luontevaa koordinoita keskushallinnossa valtionhallinnon nykyrakenteessa Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Myös metropolipolitiikka ja äkillisen rakennemuutoksen alueiden politiikka ovat osa tätä kokonaisuutta.

- Sekä paikallisen toiminnan että kansallisen koordinaation näkökulmasta on luontevaa, että kaikilla kolmella politiikkalohkolla on yksi yhteinen toimielin, kaupunki- ja maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Sen alaryhmiä ovat ainakin suurten kaupunkiseutujen ja ydin- ja harvaan asutun maaseudun jaokset tms.
- Saaristopolitiikka on suhteellisen itsenäisenä toimintana osa kaupunki- ja maaseutupolitiikan kokonaisuutta.
- Kaupunkinäkökulmasta on keskeistä nykyisen seudullisen kasvusopimusmallin edelleen kehittämistä ja parempaa rytmittämistä hallituskausiin. Ohjelmia voi olla "useampaa kokoa" erityyppisen kaupunkiseutujen tarpeisiin.
- Nykyistä vahvempien, profiloituneiden ja kansallisesti ja kansainvälisesti verkostoituneiden osaamisen keskittymien kehittyminen on myös korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten uudistuksessa päämääränä.

- Metropolialueeseen ja muihin suurempiin kaupunkikeskittymiin liittyy maan ja maakuntien rajat ylittäviä kehitysvyöhykkeitä, joiden tukeminen vaatii omia kansallisen kehittämisen välineitään.
- Maaseutunäkökulmasta on keskeistä 1. maaseudun elinkeinojen uudistumisen ja innovaatiotoiminnan edistäminen ja 2. maaseudun luonnonvaroihin ja luonnonarvoihin perustuvan elinkeinotoiminnan saavutettavuuden pullonkaulojen ratkaisu.
- On perusteltua turvata kansallisen aluekehittämisen määrärahat vähintään vuoden 2014 tasolla. Niiden lisäksi on harkinnanarvoista perustaa paikallisen kehittämisen verkostomaisten toimintamuotojen edistämistä ja paikallisten kehittämistoimijoiden aktivoimista varten määräaikainen kansallinen ohjelma.

Jatkotyö

- Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä käsitteli 21.1.2015
- Lausuntokierroksella 4.2 - 13.3, samaan aikaan on mahdollisuus kommentointiin otakantaa.fi –sivustolla:
- <https://www.otakantaa.fi/kaupunkimaaseutusaaristo>
- Lausuntojen ja kommenttien yhteenvedot -> tiedoksi seuraavan hallituksen kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan valmistelua varten

- Lisätiedustelut: olli.alho@tem.fi

